

Mulțumim producătorului HiFilm pentru permisiunea de a folosi pe copertă o imagine din scurtmetrajul *Lampa cu căciulă*, în regia lui Radu Jude (2006).

© 2009, 2016 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: imagine din scurtmetrajul *Lampa cu căciulă* (Gabriel Spahiu, Marian Bratu)

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

LĂZĂRESCU, FLORIN

Lampa cu căciulă / Florin Lăzărescu. – Iași: Polirom,
2016

ISBN print : 978-973-46-6362-0

ISBN ePub : 978-973-46-2296-2

ISBN PDF : 978-973-46-3014-1

821.135.1-32

Printed in ROMANIA

FLORIN LĂZĂRESCU

Lampa cu căciulă

povestiri

POLIROM
2016

Cuprins

Ursoaica Lili și Balena Goliat	5
Cîrțița	27
Lumea interlopă a brusturelui	39
Amintirile mele din al doilea război mondial	48
Poveste de Crăciun	62
Paișpe țigări	70
Lampa cu căciulă	97
Nea Mihai și tovarășul Dumnezeu	114
Titanicul	132
Maimuța	163

FLORIN LĂZĂRESCU (n. 28 martie 1974, Doroșcani – Iași), prozator, scenarist și organizator de evenimente culturale, printre care Festivalul Internațional de Literatură și Traducere (FILIT) Iași. Absolvent al Facultății de Litere, Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași (1998). La Editura Polirom a mai publicat *Ce se știe despre ursul panda* (roman, 2003), *Trimisul nostru special* (roman, 2005, 2014; unul dintre romanele câștigătoare ale Marilor Premii pentru Literatură Est-Europeană, Frankfurt, 2006, fiind tradus în franceză, germană, spaniolă, italiană, slovenă, maghiară și croată), *Amorțire* (roman, 2013; tradus în limba chineză, 2015) și *Întimplări și personaje* (2016). (Co)scenarist pentru *O umbră de nor* (2014, în regia lui Radu Jude; premieră la Cannes, în secțiunea „Quinzaine des Réalisateurs”) și *Aferim!* (2015, în regia lui Radu Jude; Ursul de Argint la Berlinale pentru cea mai bună regie; o nominalizare la Premiile Academiei Europene de Film pentru cel mai bun scenariu). Scurtmetragele *Lampa cu căciulă* (2006, în regia lui Radu Jude), al cărui scenarist este, a câștigat peste 50 de premii pentru cel mai bun scurtmetraj la festivaluri internaționale de film, printre care Sundance (SUA). Volumul de povestiri *Lampa cu căciulă* va fi publicat în limba macedoneană în anul 2017.

Ursoaica Lili și Balena Goliat

Mama era îndrăgostită pînă peste urechi de un pădurar.

A fost dragoste la prima vedere, într-o primăvară oarecare, exact din seara în care acesta i-a călcat pragul casei, împreună cu bunicul ei. Nu era cine știe ce frumusețe de om, nici prea tînăr nu arăta (să tot fi avut vreo treizeci și cinci de ani), iar de îmbrăcat, umbla ca vai de el.

Ceea ce-o fascina pe mama era că pădurarul nu vorbea ca prin partea locului. Își rostea vorbele într-un fel aparte, miraculos pentru un copil care nu cunoscuse în viața lui decît oamenii din două sate, destul de banal pentru cineva care se născuse la oraș și umblase cît de cît prin lume – bărbatul vorbea literar. Faptul că-și articula cuvintele pînă la capăt, apăsător, pronunțîndu-le ca și cum fiecare ar fi avut o importanță aparte, fără vreun accent regional, îi crea în ochii mamei o aură, dacă nu de extraterestru, măcar de prinț decăzut, venit dintr-un tărîm îndepărtat.

Nu, mama nu se aștepta ca acest prinț decăzut să o salveze, să o ducă în lumea în care toți oamenii vorbeau asemenea lui. Nici nu avea puterea să-și imagineze pe atunci așa ceva. Tot ce-și dorea era să-l revadă măcar o dată, să-l facă să se întoarcă cu fața spre dînsa și să-i smulgă cîteva cuvinte din acelea rostite pînă la capăt, apăsate, fără accent regional, ca și cum fiecare ar fi avut o importanță aparte.

Își amintește precis: în seara în care l-a văzut prima oară, el stătea la masă, la lumina lămpii, alături de bunicul și de tatăl ei, bînd vin dintr-o sticlă pe care o adusese chiar ea din beci. Uitase să mai plece, ascultînd cu gura căscată nu ceea ce spunea pădurarul, ci felul în care vorbea.

La un moment dat, acesta a văzut-o, s-a ridicat, a întins mîna peste masă și a prins-o cu degetele de obraz, scuturîndu-l ștregărește.

— Cum te cheamă, măi flăcău?

Mama a simțit că-i vine să intre în pămînt, dintr-un amestec ciudat de bucurie, rușine și indignare. Bucurie, pentru că reușise să-i atragă atenția. Rușine, din același motiv. Indignare, pentru că primul prinț al inimii ei nici nu-și dăduse seama că ea ar fi femeie. Mă rog, fată. Mama era îmbrăcată ca un băiat, tunsă scurt. Umbla cu o pereche de pantaloni de molton.

Bunicul a rînjit răutăcios, iar tatăl ei a zîmbit mulțumit.

— E fata mea, da' ai nimerit. Tare mi-am mai dorit un băiat, să mă ajute la ale mele, dar n-a vrut Dumnezeu. Am doar trei fete. Asta e cea mijlocie. Pînă la urmă s-a-ntîmplat ca ea să fie ca și băiatul meu de nădejde. Merge peste tot cu mine, la cîmp, la pădure, peste tot.

Stînjănit, pădurarul s-a uitat fix la mama:

— Te rog să mă scuzi, dragă domnișoară.

Cu asta a cucerit-o definitiv. Mamei nu i se adresase nimeni în viața ei cu asemenea vorbe, îmbinate și rostite atît de meșteșugit.

— Apoi, dacă flăcăul ăsta al tău e așa de vrednic – rînji din nou bunicul –, poate mi-l dai și mie să-mi păzească pepenii. Hai, vii?

Mama n-a știut ce să răspundă și a privit înspre tatăl ei.

— Hai, că o să ai și tu nevoie de pepeni de murat, încercă bunicul să-l convingă pe tata. Iar pe fată o răsplătesc.

Se întoarse rînjind înspre fată.

— Ai fost vreodată la bîlci?

Mama a dat din cap că nu.

— E tocmai pe vremea cînd se coc pepenii.

Singura ieșire a mamei din satul ei fusese în satul bunicului, aflat la vreo zece kilometri distanță.

— Extraordinar! a intrat în vorbă pădurarul, mîngîind-o pe mama pe cap. E un bîlci extraordinar! E cel mai frumos bîlci pe care l-am văzut. Am fost anul trecut și cred că o să mă duc și anul acesta!

Din clipa aceea, dar mai ales după ce pădurarul a mai vorbit cu ea, luînd-o în serios ca pe un om mare, viața de copil a mamei mele a căpătat brusc un țel: să ajungă la bîlci, chit că nu știa prea bine ce înseamnă acesta.

— Apoi, dacă-și vede cuminte de treabă – a spus taică-su – și mă ajută să termin munca de pe lîngă casă, o las să meargă... De ce să n-o las?

Părea că au bătut palma, dar mai apoi mama a trebuit să muncească de două ori mai mult pentru a-l face pe tatăl ei să se țină de promisiune. Ba chiar, ca să fie absolut sigură că va merge la bîlci, a bătut pe jos de cîteva ori drumul pînă în satul bunicului ei, ca să-l ajute la prășitul pepenilor.

De vreo două săptămîni, sosise vremea pepenilor. Mama îi păzea într-o colibă încropită în mijlocul harbuzăriei. Nu-i era deloc frică. Bucuria că va merge la bîlci o făcea să stea trează noapte de noapte, fără să se gîndească la hoți.

În noaptea de dinaintea bîlciului, chiar nu reușise să închidă un ochi. Se zvîrcolise

de pe-o parte pe alta. Ce-o să vadă? O să vină pădurarul? Ce-o să-i zică?

Aproape că se făcuse ziuă. Bunicul ei urma de-acum să vină, să o ia cu căruța. Dacă nu vine?

Îl știa foarte bine. Nevastă-sa murise, iar el era oricum un om ursuz aproape din naștere, nu prea-i păsa de nimeni. Îi cunoștea povestea. Fusesse copilul din flori al unei fete de preot. Ca să scape de rușine, preotul îl dăduse să crească la oaste. Acolo se obișnuise cu viața aspră, ordonată, lipsită de văicăreli. Bunică-su nu suporta să vadă pe nimeni plîngînd, indiferent de situație, ca și cum fiecare om ar fi fost soldat din prima clipă a nașterii sale, iar orice lacrimă ar fi semnul unei slăbiciuni nedemne, de neacceptat.

Dacă nu se ține de promisiune?

Mama ieși din colibă și mîngîie pe cap un cățelandru care îi ținea de urît, moțîind la intrare. Nici nu îi dăduse nume, deși ținea la el ca la cel mai bun prieten. Îl adusesese aici din primăvară, cînd venise la prășit.

— Dacă vrei la bîlci, îi spuse bunică-su, trebuie să-mi aduci și un cîine, care să-ți țină locul cît o să fii plecată.

Greu a mai găsit un cîine în satul ei. La toate gospodăriile vedeai cîte unul, ba chiar și mai mulți, dar nu prea avea nimeni de dat și în nici un caz de pomană. Pînă

la urmă, a căzut la învoială cu o babă: „Eu îți dau puiandrul ăsta, că și-așa nu are ce-mi păzi pe lângă casă, dar mă ajută la prășit sfecla“. A ajutat-o mama, ce să facă, dacă voia bilci?

Și mai greu a fost să care puiandrul în satul bunicului ei. Pînă la ieșirea din sat, a mers el cum a mers, pe picioarele lui. Pe urmă, i s-au muiat genunchii, s-a așezat și a început să scheaune. L-a dus pe brațe. Din cînd în cînd îl mai punea jos, fie să-și tragă sufletul, fie să bolovănească alți cîini, care săreau lătrînd la picioare, întăritați de arătarea din brațe.

Iar cățelandrul părea acum recunoscător, ca și cum ținea minte prin cîte trecuseră împreună ori, mai aproape de adevăr, fiindcă nu căpătase destul curaj pentru a înfrunta singur viața lui de cîine între alți cîini. Era nedespărțit de mama.

Un scîrțit de roți, vocea voioasă a bunicului – semn că băuse o țuică încă înainte de a-și trage pantalonii pe el – și mamei i-a tresărit inima.

O căruță încărcată cu rude și prieteni apăru din noapte la marginea harbuzăriei.

— Cum e, măi flăcău, o luă bunicul ei la întrebări, fură cineva pepeni?

— Nu.

N-avea chef să facă glume cu ea, dar nu știa cum să-i spună.

— Văd că ești vrednică, nimic de zis. Auzi, tu să nu fii supărată, dar nu mai am loc să te iau și pe tine. Uite-i plină căruța. Dar să știi că o să-ți aduc ceva frumos de la bilci.

Dacă ar fi început să bocească, poate că bunicul s-ar fi enervat și ar fi repezit-o din vorbe. Dar nu, mama a rămas țepănă, cu privirea înfiptă în pămînt. Lui bunică-su parcă i s-a făcut milă de ea. A scos din buzunar trei bănuți, s-a aplecat peste capra căruței, a apucat mîna inertă a mamei și i-a strecurat în palmă.

— Auzi, dacă ții așa mult, poți veni și tu, pe jos. Ești tînără, odihnită, bilciul nici nu-i așa departe. Mai vezi și tu lumea. Ții drumul ăsta mare, treci prin două sate și n-ai cum să nu ajungi. Acum nu pot să te iau în căruță, că noi sîntem bătrîni. Pe cine să dau jos? Dar diseară, la întoarcere, uite, mătușile tale rămîn în oraș, la neamuri, și se face loc. Sigur venim cu căruța. Ne vedem la bilci, bine?!

Și dădu bice cailor.

Mama a rămas locului, cu privirea înfiptă în pămînt, pînă nu a mai auzit deloc scîrțitul roților care se îndepărtau. S-a uitat la bănuții din palmă, apoi de-a lungul drumului și a pornit pe urmele căruței.

O vreme cîinele s-a ținut de ea, dar pînă la urmă l-a convins, aruncînd în el cu bulgări, să rămînă singur la harbuzărie.